

PARENTESEN

april 2022 nr 3

www.pargas.sfpension.fi

Foto: Barbro Laurén, fotoklubben

Lycka är att tas i beaktande på en liten hemort

Min senaste månad har varit fylld av oförutsedda händelser, många orostankar och skräckfyllda upplevelser. Jag kan bara inte låta bli att komma in en smula på dem här. Inom tre veckor bar det av tre gånger som akut till ÅUCS.

Kratsch, sa det då jag slintade på egen gårdsplan och vristen hamnade mellan trappsteget och iskanten – och jag själv ovanpå. Fraktur i vristen var ett faktum. Åtgärderna, platta och skruvar, gick enligt receptboken. Hem igen efter fyra dagar. En dryg vecka senare var det emellertid ingenting som gick enligt några recept: blödande magsår som tagit ner hemoglobinet till ynka 40 innan jag själv fattade varför jag var helt slut och det inte gick att komma upp från vågrätt läge. På akuten gjorde man underverk: blodtransfusioner och gastroskopi – Men sen kom ännu en motgång: kroppen ville inte; en allergisk reaktion (anafylaktisk chock). Många räddningsinsatser innan jag fann mig på Intensiven som en upppassad prinsessa. Igen en resa hem till Pargas. Men tre dagar senare var faktumet där igen: blödningar i magen. Nu ville allting bli svårt och fel: jag var i för bra skick för att ambulansen skulle föra mig till sjukhus, strejken hade börjat och då jag äntligen kom till akuten gavs endast vård för att upprätthålla livsfunktionerna, i mitt fall

Påskhäxan Gunnel

blodtransfusioner i olika repriser. 32 timmar på akuten.

Strejken drog en grå hinna över beredvilligheten i vården samt tillförde burdushet.

Ja, det blev tre olika vårdetapper med helt olika utfall.

Väl hemma igen fick jag lov börja tänka och fungera själv. Specialistsjukhuset ansåg att inga efterföljande undersökningar behövdes. – Men var finns magsåret?

Jag kontaktade hemkommunens sjukvård och mötte genast varma ord och omsorg av Hemsjukhuset och Hemförlovningsteamet. Jag kunde inte tro att det verkligen finns så mycket vänlighet, medkänslighet och stöd. Därtill på eget modersmål.

Den egna hälsocentralens läkare förstår och de bryr sig om! De är specialister på att tolka specialisterna men de tänker också själva. I alla vändor har de tagit mig med i sina diagnos-tankar och mina tankar och teorier har även bemötts med sakkunskap och klarhet.

Så kommer tanken inför stundande tider: vilka förändringar kommer det nya välfärdsområdet att hämta med sig?

Jag kan inte nog hylla vår egen sjukvård i småstaden/tryggheten/ Pargas. Empati, sakkunskap, grepp om realiteter och nödvändiga resurser. Allt finns här. Ibland är det svårt att nå rätta personer och instanser precis då man skulle önska det – men förklara, berätta och informera, du får respons och bemöts väl. Detta ännu på ditt eget modersmål! Ditt hjärtas och hjärnas språk.

Många var stötestenarna under denna process bortom Rävsnudsbron.

Man bör nog vara frisk för att kunna vara sjuk i ett stort specialistsjukhus.

Gunnel Jansson, ordförande

Så var det då

Min man skrev dag bok under kriget vilken vore bra att läsa för många. Berätta ville han inte göra. Men under vårt 62 åriga äktenskap sipprade det alltid något fram.

Vilka hemska upplevelser han hade. Efter 5 år i kronans tjänst blev han befriad från militären. Kom till Pargas Kalks kontor. Jag läste i hans almanacka, kommer också ihåg att han berättade, hur han kom dit, antagligen i kronans eller för små kläder. Efter fem år. Men det förstod inte kontorschefen utan sade att han skulle skaffa nya.

Varifrån – vilken tacksamhet efter 5 år. Han var först på Hangö fronten där han blev sårad och låg några veckor på Mjölbolsta sjukhus. Sen bar det iväg till östfronten där livet var i

fara många gånger. Tänk er en 22-24 åring gå framför sin grupp. Det kunde inte kontorscheferna förstå. Då var reservisterna överlopps på arbetsmarknaden.

De som tyckte sig bättre än andra tog kommandot. Det blev bättre och sämre folk – vilken klasskillnad! Men inför att försvara landet var alla lika. Hoppas vi får leva i fred i vårt land.

Svårt att glömma
då krigstider strömma
önskar få leva i fred
Komma ihåg dem som stred

22/3 2022 Ruth Johansson

TRÅKIGT I KYRKAN, VAR ÄR GLÄDJEN?

De Pratglada diskuterar med ärkebiskop em. John Vikström

Som aviserats i förra Parentesen samlades diskussionsgruppen till en pratstund med John Vikström. Frågeställningen löd: *Tråkigt i kyrkan? Borde gudstjänstordningen förändras för att locka fler till kyrkan?*

Vikström inledde med gudstjänstens historia, att den bär element av de judiska och katolska gudstjänsterna. Att det på 1800-talet var en självklarhet att gå i kyrkan, att protester mot liturgin hörts inom de protestantiska och katolska församlingarna medan den ortodoxa kyrkan med sin olika ritualer tycks locka bättre. Vilket också frikyrkor gör, såsom t.ex. Mega-kyrkorna i USA.

Varför tilltalas vi inte av gudstjänsten? Vikström konstaterar att "alla stora organisationer tappar mark, ex. facket, kyrkan". Vi har blivit "subjektiva" – prioriterar äkta trohet mot oss själva istället för att lita på auktoriteterna. "Sökarna" är numera många, andligheten är tillbaka enligt amerikanska sociologer. Han framhöll två positiva saker för dagens kyrkobesökare: *delaktigheten* via sång och musik samt *igenkännandet*, t.ex. de populära "vackraste julsångerna". Thomasmässan är ett bra exempel på annorlunda gudstjänst där

strukturen är kvar men uppblandad med verklighetens drag och mycket musik: hela människans gudstjänst.

Apropå kriget i Ukraina tillade Vikström: Patriarken Kirill är min vän, men jag är mycket besviken på honom!

Han fick sedan ta del av de 16 deltagarnas tankar som handlade om bl.a. 1) prästens predikan – som bör vara tilltalande, spontan och aktuell utan att politisera enligt J.V. 2) predikningarna berör inte och framför allt: man känner sig utanför pga. de förnyade psalmmelodierna och högmässans växelsång, vartill J.V: vi måste få känna oss trygga i kyrkan även om förnyandet är nödvändigt 3) ska kyrkan bara vara en förrättningsinstitution, är kyrkan bara för de varmt troende 4) vi är så vana vid att bli underhållna i radio och tv. Vikströms svar: kyrkan är vi själva, det räcker att komma dit med sin längtan.

Vi kom inte direkt till någon slutsats men fick vädra våra synpunkter tillsammans.

Maria Simberg-Sörensen

Artikeln härom dagen i ÅU om kaplanen i Houtskärs kapellförsamling är inne på samma ämne: *Janette Lagerroos vill se mera glädje i kyrkan*. Mycket läsvärd!

Ett liv på cirkus - vi minns Edit Kleinbarth

Då Maria och jag stiger in i lägenheten vet vi genast, att här är det cirkus som gäller. Väggarna är fyllda med tavlor, fotografier och broschyrer som berättar om Edit Sandor Kleinbarths rika liv som cirkusartist och estradör.

Ja, vi är på besök hos 91 åriga **Edit Kleinbarth**, för att höra om hur det var att växa upp till ett cirkusliv, hur cirkusen och speciellt hennes familj klarade sig genom andra världskriget och hur familjen med Edit till slut landade i Finland.

Fotografierna i artikeln har använts med Edits tillstånd, antingen tog vi dem själva eller fick dem från hennes arkiv.

Att födas in i en cirkussläkt

Men låt oss backa lite till den 5 januari 1931 då Edit föddes. Enligt Edit kunde hon ju ha fötts var som helst men nu råkade det bli Budapest i Ungern.

Edits mamma, Elise, kom från en anrik cirkusdynasti – Althoff – som hade verkat sedan 1600-talet, först som kringstrykande men på 1800 talet som en stabil och välrenommerad cirkus med säte i Alsenborn, Tyskland.

Cirkusdynastin hade haft tiotals olika stora cirkusar genom åren. Djuren var ett självklart element, bl.a. elefanter, lejon, zebbor, lamor, renar, kengurun och naturligtvis hästar och hundar. Edits mamma uppträdde som lindansare tillsammans med sina två syskon, "De tre Althoffs syskonen". Cirkusdynastin kom att lida stora ekonomiska förluster redan efter första världskriget och familjen var tvungen att söka sitt levebröd hos andra.

Edits pappa, Sandor Kleinbarth, var ungrare. Familjen kom från den ukrainska delen av Ungern och hade ingen som helst cirkushistoria. De var handelsmän. Sandor rymde hemifrån till cirkuslivet i Tjeckoslovakien och lämnade en tänkt urmakarkarriär bakom sig. Han kom att bli mycket bra på att dressera hästar och en framgångsrik skolryttare och sedermera i Finland expert på att dressera framförallt hundar. Han hade ett speciellt sätt med djur, enligt Edit!

Nedan ses den unga pappa Sandor med sina hästar Mikado och Attila och den lite äldre med sina hundar.

Kanske läsaren kommer ihåg hans uppträdande med hundar i Sirkus Papukaja på TV i början av 60-talet.

Det var alltså inte så konstigt att Edit redan som 6-åring började öva balanskonster. Som 10-åring uppträdde hon redan med elefanterna och hästarna.

På bilden härinvid ses Edit 14 år och en blivande cirkusartist, jonglör, ballerina på hästrygg samt skicklig med fåglar. Edit lärde sig alltså tidigt att jonglera. Under 1940- och

50-talet jonglerade hon med allt från cylinderhattar, klubbor, ringar som hon fångade på en kon fäst på huvudet.

Livet på cirkusen var mycket skyddat. Även om Edit hann se så gott som alla europeiska länder medan familjen ännu var verksam på kontinenten så var det sociala livet utanför cirkusen så gott som obefintligt. Skolgången blev lidande. Bara fram till 1945 hade Edit gått i 108 olika skolor eftersom cirkusen ofta packade ihop efter föreställningen och fortsatte till nästa stad. Som Edit själv beskriver det kände hon sig alltid utanför. "CirkusEdit", det namnet och känslan av utanförskap tycktes ha satt sig djupt eftersom den finns där än idag.

Familjen och framförallt Edit skyddades från krigets fasor. Först efter kriget blev Edit informerad om att hennes far var jude. Edit reflekterar än i dag över de antal skyddsänglar familjen haft. Ingenting förstördes. Aldrig blev de bombade, aldrig var de utan mat ja, t.o.m. då en cirkuskollega hade angivit fadern så konstaterade SS-mannen att "nåja, ni är ju borta härifrån i morgon, eller hur". Ingen blev tillfångatagen eller bortförd. Det var sannerligen en god människa!

1945 flyttade familjen till Luxemburg för att undgå det ännu rasande kriget i Tyskland. Här kunde familjen koncentrera sig på sitt artisteri.

På sommarhalvåret var det cirkus och på vinter varieteer och uppvisningar inomhus, främst i Frankrike men även Nordafrika.

Hurudan var den Edit som flyttade till Finland och hur upplevde Edit Finland?

1950, då Edit var 19 år, fick familjen ett erbjudande att uppträda på Tivoli Sariola. De hade från tidigare goda erfarenheter av Norden och beslöt sig för att resa. Med sig tog familjen djurskötaren - som visade sig sakna pass och var tvungen att gömma sig för tullen under resan – ponnierna, åsnan, aporna och hundarna.

För Edit var resan till Finland inget konstigt, hon hade ju rest hela sitt liv!

Finland var ett land under uppbyggnad och det var nog en kulturell chock att komma från en kosmopolitisk kontinent till det fattiga Norden. Vägarna var dåliga och det var en stor utmaning att forsla cirkusvagnarna med djuren

Själv tyckte Edit bäst om numret med duvor eftersom hon enligt egen utsago alltid var rädd att misslyckas i de andra numren. Intressant är, att vad publiken ser inte alltid tycks stämma överens med vad estradören känner. Edit är ödmjukheten själv. Hon har fungerat som en förebild och varit en av dem som banat väg för andra kvinnliga cirkusartister.

Hur blev livet efter cirkuslivet och som pensionär, 1996

1983 var det slut med cirkuslivet. Fadern hade uppträtt ännu som 87-åring, men efter hans och djurskötarens död beslöt sig Edit för att hoppa av. Resandet tärde på krafterna. Det var dags att satsa på något för egen del.

på sandiga, gropiga vägar.

Familjen trivdes, arbete fanns och några år senare hade familjen redan ett eget cirkustält och en egen cirkus, Cirkus Sandor, som de drev i tolv år. Zoo Cirkus Sandor uppträdde antingen på tivolin eller som egen cirkus. I regel uppträdde de alla, mamman, pappan och Edit med egna cirkusnummer.

Edit blev med åren en mycket uppskattad och mångsidig cirkusartist.

Då Edit slutade med cirkuslivet rådde hennes goda vän Ulla Cederlöf (maka till Egil) henne att flytta till Pargas. De hade blivit bekanta i Helsingors och Cederlöfs hade sommarställe i Pargas. Från 1984 fylldes livet med 8-16 arbete och ganska lite artisteri. Efter att ha blivit pensionär 1996 sökte sig Edit bland annat till Pargas svenska pensionärer och Arbetartinsitutets kurser.

Edit kunde ändå inte hålla sig borta från estraden utan roade sin publik i föreningar, barntädgårdar, skolor, på lilla-julsfester etc. med sitt clowneri. Edit var på Pensionärernas månadsträffar vid ett antal tillfällen mellan åren 1997 – 99 och uppmärksammades vid dessa tillfällen alltid i Pargas Kungörelser.

Att vara clown passade Edit bra – ”det syntes inte om jag gjorde fel, tappade en boll eller snavade”, konstaterar Edit ännu tjugo år efter att ha slutat aktivt.

Teaterboulaget

Då Teaterboulaget sökte efter personer från 5 till 100 år var Edit inte sen att nappa på. Sagt och gjort, hon tog kontakt med Riddo Ridberg och kom sedan att vara med i sammanlagt tre av Teaterboulagets produktioner mellan åren 2000 och 2002 – I så Norowlit härinvid

För Bädd och Bröd löd recensionen om Edith “Än mer garvar man åt Edit Kleinbarths Frau Grethen, som hon tar sig rätten att karrikera av hjärtans lust”.

Den sista pjäsen som Edit var med i var Radhusgatan 13B, år 2001. Där spelade hon Petunia Blumendorff.

2002 var Edit klar med teatern och hon ville föreviga sin släkts flerahundraåriga cirkushistoria. Det tog tid att samla allt material och sammanställa boken och år 2007 blev boken om den Althoffska cirkusdynastin klar.

Boken fick namnet "Ballerina hevosen selässä". Boken kan lånas på biblioteket i Pargas till glädje för alla som vill göra en riktig djupdykning i cirkuslivet.

Boken är mer än vad titeln utlovar. Vi får en inblick i hur cirkusfolket arbetade, hur man övar in programnummer och hur man arbetade med djur. Hur cirkusen klarade sig under andra världskrigets fasor och vilka utmaningar en cirkusfamilj utsätts för då flera hundra år av arbete går förlorat. Hur familjen lyfter sig genom flytten till Finland. Den finska cirkusen skall tacka sin lyckliga stjärna för Zoo Cirkus Sandor. Livet som cirkusartist var minsann inte lätt i återuppbyggnadens fattiga Finland, men det var ett gott liv.

Mellan raderna får vi en förnimmelse av Edit och hennes liv. Edit är en ödmjuk person och

lyfter inte upp sig själv nämnvärt även om hon skulle ha orsak att göra det. Vilken otrolig estradör hon ändå var – sin skräckslagenhet över att stå i blickpunkten och ständigt vara rädd för att göra fel vände hon till framgång i sitt clowneri!

Vi tackar allra ödmjukast för pratstunden vi fick och önskar henne friska år framöver med härliga minnen från ett rikt liv. Och så som Edit själv skulle säga det - Föreställningen är över.

Pia&Maria

Foto: Gusse Laurén , fotoklubben

Foto: Gunnel Jansson, fotoklubben

Sven-Erik Rosenlew: Kraftkarlen som såg familjeföretagets uppgång men inte dess fall

Jussi Koivuniemi: Voimamies Sven-Erik Rosenlew 1902-1963, Siltala 2017. Rikligt illustrerad, 625 sidor. Finska upplagan slutsåld hos förlaget. Finns ännu att tillgå på svenska i näthandeln under titeln: Kraftkarlen Sven-Erik Rosenlew 1902-1963.

Näringslivet är grunden till ”allt”. Därför är seriös industrihistoria mycket givande kulturhistorisk läsning genom att man samtidigt – särskilt då det är fråga om storföretag – får en god inblick även i de sociala och politiska skeendena i nationell skala. Jussi Koivuniemis bok om Rosenlew är ett gott exempel på just detta. Författaren är yrkeshistoriker och docent vid Tammerfors universitet. Han har skrivit flera lokal-, industri-, ekonomi- och socialhistoriska böcker. I det nu aktuella arbetet har han haft tillgång till huvudpersonens yrkes- och privatkorrespondens samt dagböcker; källor där släktmedlemmarna/ägarna med önskvärd tydlighet framstår som högst ”vanliga” människor på gott och ont. Att några Rosenlewar var stora inte bara som industrialister utan också som lantbrukare gör inte boken mindre läsvärd.

Björneborgarnas marsch

Där slog sig ned Carl Fredrik Rosenlew (1797-1852) som tillsammans med handlanden August Björkman grundade Handelshuset Björkman & Rosenlew (B & R) 1820. Detta var släkten Rosenlews första steg på den borgerliga affärsmannabanan.

Carl Fredriks far, hade 1802 lämnat den traditionella, militära tjänstgöringen som varit släktens naturliga karriär sedan 1681 då en Rosenlew på klassiskt maner nobiliserats för sina tjänster i fält under Karl XI. Det kungliga tacket medföljdes av gården Paddais i Pargas´ grannkommun Sagu. Paddais drivs i dag av Wilhelm Sebastian Rosenlew.

Handelshuset B & R:s framtid stod på spel 1852. I januari avled plötsligt Carl Fredrik av

hjärtattack och fyra månader senare brann staden ned i en katastrofal eldsvåda – som hade börjat mitt i stan i den Rosenlewskas gården och dess överhettade skorstenar.

Carl Fredriks son Fredrik Wilhelm (1831-1892) avbröt nu sina akademiska studier i Helsingfors och tog över faderns affärer som trots de rykande ruinerna var vid god kassa tack vare framgångarna inom detalj- och virkeshandel, sjöfart och vattensågar. Ett nytt företag grundades 1853 under namnet W. Rosenlew & Co.

Fredrik Wilhelms kompanjon blev nu handlanden Johan Gustav Holmberg som tidigare arbetat hos B & R som praktikant och sedermera blivit sin egen. Mirakulöst nog hade Holmbergs rörelse gått oskadd genom stadsbranden. Unge Fredrik Wilhelm och hans efterträdare, sonen Erik (1877-1952) lade den solida grund som i sin tur Eriks son, Sven-Erik Rosenlew, bokens huvudperson, sedermera tog avstamp i.

Storindustri och -lantbruk

Sven-Eriks mormors frånfälle 1903 hade aktualiserat en klausul i ett familjeavtal om att ombilda bolaget till aktiebolag. På grund av oenigheter två ägarfamiljer emellan angående bolagets framtida huvudinriktning bildades aktiebolaget dock först 1907. En annan grundläggande strategisk manöver var beslutet 1916 att fusionera J.C.Frenckell & Son Ab:s pappersfabrik i Tammerfors med Rosenlew. Bakgrunden till detta var två dödsfall i släkten Rosenlew 1915 då sjukdom tog en far och hans dotter. Änkan var i stort behov att sälja boets Rosenlewaktier. Aktiepotten blev en ful tvistefråga, men till sist hamnade den dock i någorlunda trygga händer, nämligen hos firma J.C.Frenckell. Detta tack vare att Erik Rosenlew (1887-1952), genom sin hustru Karin (f. von Frenckell), råkade vara stor ägare i J.C.Frenckell. Firman kunde förvisso betraktas som en ”utomstående” ägare men ansågs dock på goda grunder vara ”vänligt

sinnad” jämfört med F:ma Ahlström, Rosenlews konkurrent, som också hade erbjudits ankans aktier. Den praktiska följden av fusionen var att en sulfittcellulosafabrik byggdes 1921 i Björneborg. Från förut fanns där Rosenlews sulfatcellulosafabrik, en pappersfabrik (för kraftliner), en stor såg och en mekanisk verkstad.

Ett stort familjeföretag är sällan ett fridens bo, snarare tvärtom. Alla äger inte lika mycket, få är självskrivna ledare, många har varken vilja eller formell kompetens att axla det högsta ansvaret. Lynne, karaktär och fallenhet varierar. Sven-Eriks farbror, Carl Wilhelm, långvarig vd och medicine doktor till utbildningen, levde på stor fot med sina bröder när affärerna gick bra på 1920-talet. Man köpte upp stora lantegendomar och höll sig med Rolls-Royce-bilar.

I början av 1920-talet lät Carl Wilhelm uppföra ett privat jaktstolt i rödtegel i närheten av Tavastehus. Vanö gård (fi. Vanajanlinna) ritades av Sigurd Frosterus som några år senare fick stort beröm för utformandet av varuhuset Stockmann i Helsingfors. Med bl.a. sin golvyta på 3 000 kvm blev Vanö så storslaget och dyrt att byggherren fick problem med sina enorma skulder till både F:ma Rosenlew och bankerna hos vilka han blev känd som ”den svarte doktorn”. I början av 1930-talet såg bankerna till att Carl Wilhelm fick gå från sin höga post i firman. Under fortsättningskrigets första år hittades en lämplig köpare till Vanö, den tyske vapenfabrikören Willy Daus. Enligt fredsvillkoren tillföll dock all tysk egendom Sovjetunionen varvid våra kommunisters Sirola-stiftelse övertog Vanö och gjorde detta minnesmärke över havererad privatkapitalism till kursgård för spridandet av marxismens glädjebudskap.

Ville bo på landet

Mer realism var det med det markköp och dess vidareutvecklande som företogs av ”Vanö-Wilhelms” bror Erik, alltså Sven-Eriks far. Han förvärvade hösten 1918 godset Suontaka norr om Tavastehus vid strömmen Lepaanvirta som leder till sjön Vanajavesi. Suontaka odlade

drygt 360 ha av totalt ca 1100 vilket var mycket i den tidens Finland som helt dominerades av småbruk. Ägorna gav också goda möjligheter till att använda och provköra alla de jordbruksmaskiner som Rosenlews mekaniska verkstad tillverkade i Björneborg. I början av 1920-talet stod den största nyinvesteringen klar: en ladugård – den största i Norden, sades det – dimensionerad för 250 (Ayrshire)mjölkkor. Med allt annat som hörde till, bl.a. ett stall för 42 hästar och ett fårhus för 50 djur, utgjorde Suontaka en mönsteranläggning som sysselsatte året runt 35-40 fast anställda. I arbetarnas förmåner ingick fri bostad och lön delvis in natura. Med sina familjer bildade de anställda ett litet samhälle på drygt 100 personer.

År 1924 blev Sven-Erik inspektor på Suontaka. Och ett år senare gifte han sig med Inga Ramberg, dotter till en framstående handelsman i Björneborg. Sven-Erik var redan tidigt i ungdomen, tack vare lyckliga somrar på just Suontaka, inriktad på att inte bo inne i Björneborg året runt. I stället ville ha slå sig ned på landet, bruka jorden och syssla med sin främsta hobby, jakt och senare flyktskytte. Därför var hans högre utbildning anpassad därefter. Några år efter att ha övertagit ansvaret för driften på Suontaka, avlade han agronomexamen vid H:fors universitet. En bidragande orsak till valet av studieinriktning var också att det fanns kusiner som var intresserade av ekonomi, teknik och juridik och var därmed, antog man, bättre lämpade för karriärer i F:ma Rosenlews tjänst. Men 1932 väcktes hans intresse för familjeföretagets angelägenheter på ett sätt som han inte var förberedd på. Han invaldes i styrelsen som suppleant, men genom praxis att även suppleanter alltid deltog i mötena, hamnade han direkt i stormens öga. Den stora frågan på bordet var ”Vanö-Wilhelms” skuldskris och behovet att byta styrelseordförande. Sven-Erik tyckte att mötena ibland var rena pajaseriet! Några år senare, 1936, valdes han till innehavare av den nyinrättade tjänsten som direktör för bolagets skogstillgångar.

Skogsindustrimannen Sven-Erik inspekterar bolagets skogar i Virdois

Sven-Erik på den traditionella fasanjakten på Harviala med Erik Serlachius och Urho Kekkonen

Vinterkrigshösten 1939 avled Rosenlews pappersindustrichef plötsligt i sviterna av en hjärtattack varvid Sven-Erik blev erbjuden posten. Han tackade ja och tog emot uppdraget våren 1940 efter kriget. På grund av stark närsynthet hade han i tiden blivit befriad från vapentjänstgöring. Under sommaren och hösten 1940, och därtill en längre tid under fortsättningskriget, tjänstgjorde han vid krigsekonomistaben i Helsingfors som general Leonard Grandells assistent i anskaffning av vapen från Tyskland och Sverige. I början av 1943 tilläts han återvända till befattningen som pappersindustrichef i Björneborg. När han sedan blev vd 1950 – med Rafael von Frenczell som styrelseordförande – var företaget ännu s.g.s. helt i händerna på släkterna Rosenlew och von Frenczell. Av de 23 ägarna hette 17 Rosenlew och 5 von Frenczell. I början av 1950-talet var företagets produktion uppdelad i nio avdelningar: godset Harviala, skogsavdelningen, en säck- och påsfabrik, en såg, en pappersfabrik, en trähus- och lådfabrik, en sulfat- och jästfabrik, en mekanisk verkstad och en tegelfabrik. Mot slutet av 1960-talet sysselsatte dessa avdelningar med transport- och andra stöd-funktioner sammanlagt drygt 5000 personer.

Efter att den sk. Krigsskadestandsproduktionen för Rosenlews del – främst jättelika, ångdrivna sk. lokomobilar – var avverkad i början av 1950-talet, inriktade sig bolagets verkstadsindustri på olika apparater och maskiner för hemhushållen.

Paradprodukten var Porin Matti; den slanka, lilla vedeldade ugnen med en spishäll överst som kokplatta. Som skapt för vindskammaren i alla tusentals frontmannahus. Senare kom bl.a. elspisar, kylskåp, frysboxar, tvättmaskiner och strykklod med i bilden. Samtidigt fortsatte tillverkningen av jordbruksmaskiner; tröskverk, skörde-ströskor och harvar. Pappers- och sågindustrin levde sitt eget liv med stark inriktning på ökad förädlingsgrad särskilt inom säck- och påsförpackningar. Sven-Erik fick bokstavligen slå näven i bordet innan den motsträviga styrelsen gick med på mycket dyra men nödvändiga nyinvesteringar i pappersindustrin i mitten av 1950-talet.

Oväntad kupp

Sedan 1960-talets början hade storrökaren Sven-Erik plågats av anemi. Tre år höll han emot men lunginflammationer tillstötte, krafterna avtog, blodtransfusioner hjälpte endast tillfälligt. F:ma Rosenlews kraftkarl avled av leukemi i juli 1963 endast 61 år gammal. Han behövde inte se vad som hände med "hans" företag 24 år senare.

Kring klockan 08:00 morgonen den 24 januari 1987 fick Gustav Rosenlew, Sven-Eriks son och vd sedan 1968, ett oväntat telefonsamtal. Det lät ungefär så här: "Hej Gustav, jag ringer för att meddela att firma Rosenlew har sålts – till Rauma-Repola. Dom

vill säkert köpa också dina aktier, alla andra släktingar är nämligen redan införstådda på att sälja sina"! Han som ringde var Fredrik Rosenlew, Sven-Eriks brorsson (och fader till dagens Paddais-ägare) som tillsammans med sin bror Carolus (som i dag sitter på herrgårdarna Wijk i Kimito och Högsar i Nagu) och släktingen Mikael von Frenckell (som äger herrgården Saaris i Tammela) i all stillhet planerat och genomfört affären som var en av de mest omtalade kupperna i dåtida Casino-Finland.

Idag bor dipl.ing. Gustav Rosenlew på Suontaka som änklings – hustru nr två, Päivi Hirsikangas avled 2008. I maj 2020 tog

Gustavs dotterdotter Ellen Rydbeck över gårdens drift som sedan en tid tillbaka baserar sig på köttproduktion.

Hela Rauma-Repola-affären kvitterar Koivuniemi med två rader på nästsista sidan i sin text. Han noterar inte till Tapio Vallins 2009 utgivna bok om övertagandet, men nämner dock Vallins bok i litteraturförteckningen. Journalisten Vallins "Gustav Rosenlew – liikemiesten aatelia" på 250 sidor är skriven i rapp kvällstidningsstil och finns att tillgå i näthandeln för en facil slant.

Pekka Sörensen

Sommarlekar förr - hur såg dina ut?

Berätta för oss om dina utomhusaktiviteter under barndomens somrar?

Var det idrott och springlekar som gällde eller hoppade du hage? Flög du drake eller gick du på styltor.

Du kan antingen skriva ner dina lekar eller ringa till kontaktpersonerna nedan så att vi hinner få in lekarna till maj månadens Parentes!

Du bör ha skickat eller kontaktat oss senast den 6 maj.

Pia Rantanen, b.rantanen@gmail.com eller ring 0400-948013

Maria Simberg-Sörensen, maria.ss@parnet.fi eller ring 040-8255039

Svaren på förra Parentesens gissningstävling

1. Kombi
2. Munkviken
3. Bantis
4. Henrénsbacken

HÄNDELSEKALENDER VÅREN 2022

Onsdag 27.4	Frågesportsfinal i Vasa kl. 13.00 med Iniölaget från Åboland
Torsdag 28.4	Styrelsens träff med de finska pensionärsföreningarna i Pargas
Onsdag 18.5	Månadsträff
Torsdag 25.8	Åboländsk sommarträff i Nagu

Resor våren 2022

Hemlig resa tisdagen den 10.05.2022 kl. 08.30 avfärd från Pargas busstation

Tillbaka i Pargas senast kl. 16.00.

Resan pris 50 €

Mycket mera kan inte avslöjas om en hemlig resa. Vi hoppas på vårsol och ljumma vindar och att reslusten har vaknat. Det här är en mjukstart! Kom med!

Trädgårds- och kulturresa till Estland 20 - 22.5.2022 - blomstermarknaden i Türi, universitetsstaden Tartu och badorten Pärnu

Det går att anmäla sig ännu fram till 18.04! Men gärna så snart som möjligt.

Pargas pensionärerna anmäler sig till Clara Kronqvist-Sundström.

Själarnas ö - Teaterresa till Svenska teatern i Helsingfors, lördagen den 01.10.2022.

Föreställningen börjar kl. 16.00. Mera om programmet längre fram. Anmäl gärna redan nu om Du är intresserad av att delta! Teaterbiljetten kostar 38 € om vi betalar den sista maj.

Anmälan och frågor.

Om inte annat meddelas startar bussen alltid från busstationen och kör Kalkvägen. Meddela var du stiger på. Meddela också om eventuell diet samt allergier vid anmälan. Kom också ihåg dagliga mediciner och ta med mera än det som behövs för den angivna tiden för resan.

Kom ihåg att anmälan är bindande och observera också att om resan görs med buss, bör hela resans pris betalas även om egen bil används.

Ändringar meddelas i PK under Föreningsnytt och på hemsidan.

Kontakta oss. Före månadsmötet sitter vi kl. 12-13 och tar emot anmälningar. Anmälan är alltid bindande.

Betalningen görs hädanefter på föreningens resekonto **FI21 6601 0010 0803 07**. Skriv alltid namn och ex. Hemlig Resa etc. eller datum för resan som meddelande vid betalning vilket gör den enklare att identifiera.

OBS! Aktuellt material till Parentesen, t.ex. ändringar i gruppsammansättning eller kontaktpersoner, måste vara redaktionen tillhanda **senast en vecka** före månadsträffen för att hinna med. Även annat material i form av hågkomster, bilder eller teckningar tas gärna emot av redaktionen med samma förbehåll.

Exemplar av Parentesen kan avhämtas på Booklet, Strandvägen 16 A

Styrelsens sammansättning och funktionärer 2022

Ordförande	Gunnel Jansson jansson.gunnel@parnet.fi	040 595 72 03
Vice ordförande, vice skattmästare	Annica Forssell forssell.annica@gmail.com	050 553 02 95
Sekreterare	Margareta Blomqvist margareta.blomqvist@granvik.fi	040 720 40 96
Vice sekreterare	Johanna Bondas johanna.bondas@parnet.fi	050 534 91 77
Skattmästare	Bror Berg laban1234@gmail.com	040 560 19 38
Övriga ledamöter	Maria Simberg-Sörensen maria.ss@parnet.fi	040 825 50 39
	Mikael Reuter mikael@undala.fi	040 552 49 78
	Kurt Lindroos kurt.lindroos475@hotmail.fi	0500 59 40 45
	Carl-Gustav Nygårdas carlgustav.nygardas@gmail.com	040 507 14 61

Funktionärer

Medlemssekreterare	Kurt Lindroos	(se ovan)
Mediekontakt	Johanna Bondas	(se ovan)
Teknikansvarig	Carl-Gustav Nygårdas	(se ovan)
Fotograf/Klippboken	Mikael Reuter	(se ovan)
Parentesens redaktion	Maria Simberg-Sörensen	(se ovan)
	Pia Rantanen, b.rantanen@gmail.com	
Parentesens ombrytning	Carl-Gustav Nygårdas	040 507 14 61
Webbansvarig/Webbredaktör	carlgustav.nygardas@gmail.com	
IKT kontaktperson	Carl-Gustav Nygårdas	(se ovan)
Medlem av SPF:s arbetsutskott	Mikael Reuter	(se ovan)
Medlem av SPF:s kommitté för intressebevakning	Clara Kronqvist-Sundström	(se nedan)
Resegruppen	Clara Kronqvist-Sundström, ordf. kronqvistclara@gmail.com	040 867 19 48
	Pia Rantanen, b.rantanen@gmail.com	
SPF Åbolands styrelse	Gunnel Jansson, medlem	(se ovan)

Nya medlemmar kan anmäla sig direkt till medlemssekreteraren

Kurt Lindroos 0500 59 40 45, **Margareta Blomqvist** 040 720 40 96 margareta.blomqvist@granvik.fi eller via webben.

Medlemmar i äldrerådet: Widar Nyberg (ordf) widde.nyberg@netti.fi Christina Ahlsund cahlsund@parnet.fi Greta Mäkeläinen gmaekelainen@hotmail.fi

HOBBYGRUPPER

Boule, IT, konst, musik och trädgård enligt separata kallelser från gruppledarna

Boccia/Boule	Widar Nyberg	040 510 54 94	widde.nyberg@netti.fi
Bowling	Seppo Rajamäki	0400 46 91 92	seppo.rajamaki1@gmail.com
Bridge	Per Österman	0400 21 14 52	per.osterman@parnet.fi
Da Capo	Maria Simberg Sörensen	040 825 50 39	maria.ss@parnet.fi
De Pratglada	Marianne Saanila	040 722 62 26	marianne.saanila@parnet.fi
Encore	Maria Simberg-Sörensen		
Fotogrupp	Lorenz Michael	0400 23 31 43	losse.michael@gmail.com
Fågelskådning	Marcus Duncker	040 552 11 00	duncker.marcus@gmail.com
Golf	Johan Nyberg	040 195 48 48	johan.nyberg@parnet.fi
IT-grupperna	Kurt Lundström	050 041 31 62	kb.lundstrom@gmail.com
Litterära salongen	Stina Engblom-Colliander	0400 71 53 88	stina202@parnet.fi
Stavgång	Rainer Wahtera	040 091 22 69	rainer.wahtera@gmail.com
Släktforskarna	Gustav Sundström	050 505 15 22	sundstroms@parnet.fi
Trädgårdsgrupp	Amie Nygrén	045 258 26 30	amie.nygren@gmail.com
Vattengympa	Kari Penttinen	050 511 97 77	kari@esnet.fi

Släktforskargruppen träffas i allmänhet udda veckor i Seniorpunkten tisdagar kl. 13.15

Fotogruppen träffas varannan tisdag i Seniorpunkten kl. 17. Se närmare på hemsidan.

Diskussionsgruppen jämna tisdagar i månaden kl. 14:15-15:45 i Seniorpunkten.

Följ med hemsidans. www.pargas.spfpension.fi händelsekalender eller föreningens Facebooksida *Pargas svenska pensionärer*. Många grupper informerar där om aktuella händelser.

Programgrupperna och gruppledarna för PSP:s månadsträffar

1. Beni von Weissenberg	040 545 14 35	benivw@parnet.fi
2. Mårten Malmund	0400 71 03 12	marten.malmlund@gmail.com
3. Gunnel Jansson	040 595 72 03	jansson.gunnel@parnet.fi
4. Rainer Wahtera	0400 91 22 69	rainer.wahtera@gmail.com
5. Rose-Marie Lindroos	050 562 54 10	rose.marie48@hotmail.fi
Kurt Lindroos	0500 59 40 45	kurt.lindroos475@hotmail.fi
6. Stina Engblom Colliander	0400 71 53 88	stina202@parnet.fi
7. Christina Ahlsund	040 759 90 52	cahlsund@parnet.fi
Arvo Björkroth	044 564 93 51	arvobjorkroth@yahoo.com
8. Annica Forssell	050 553 02 95	forssell.annica@gmail.com
Solveig Nurmela	040 723 95 96	solveig.nurmela@abo.fi
9. Carita Karlsson	045 641 52 66	tiitikarlsson@gmail.com
10. Siv Nygårdas	040 574 24 31	siv.nygardas@gmail.com
Aino Mattsson	040 844 06 98	aino.mattsson42@gmail.com

Hedersmedlemmar i föreningen

Benita Nyberg, Georg Uppman, Stina Engblom-Colliander, Karl-Gustav Laurén och Kurt-Erik Långbacka

Foto: Gun Nordin, fotoklubben

Bästa kapitalförvaltare inom ansvarsfull och hållbar placering 2021

Challenger, Scandinavian Financial Research

 LOKALTAPIOLA
Sydkusten